

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

7 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Jacek Grela (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Maciej Kowalski

SSN Marcin Łochowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 7 lutego 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej I. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.
od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z 5 marca 2020 r., I AGa 368/19,
w sprawie z powództwa I. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.
przeciwko Państwowemu Gospodarstwu Wodnemu Wody Polskie w Warszawie
o zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

I. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w K. domagała się zasądzenia od
Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w W. 249 852,05 zł z

ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 8 lipca 2014 r., tytułem wynagrodzenia za wykonane roboty budowlane.

Wyrokiem z 1 października 2019 r. Sąd Okręgowy w Opolu uwzględnił żądanie główne w całości, oddalając jedynie powództwo w zakresie odsetek ustawowych za opóźnienie za okres od 8 lipca 2014 r. do 28 lutego 2017 r.

Wyrokiem z 5 marca 2020 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że powództwo oddalił.

Z poczynionych przez Sąd pierwszej instancji ustaleń faktycznych wynika m.in., że 27 marca 2013 r. powódka jako podwykonawca zawarła z N. S.A. w G. (generalnym wykonawcą) umowę o roboty budowlane. Inwestorem był Skarb Państwa – Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w G. (obecnie Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie w Warszawie). Wartość robót określona została na 7 248 000 zł netto, a termin zakończenia prac na 31 grudnia 2014 r.

W okresie od lipca do grudnia 2014 r. powódka sporządzała protokoły odbioru poszczególnych robót, które bez zastrzeżeń, poza jednym, były podpisywane przez przedstawicieli pozwanego. Powodowa spółka w oparciu o te dokumenty sporządziła kalkulację wartości wykonanych robót na 249 852,05 zł brutto.

Między stronami toczyły się już sprawy sądowe, w których prawomocnie przesądzono, że powód był zgłoszony inwestorowi jako podwykonawca oraz że na podstawie art. 647¹ § 5 k.c. istnieją podstawy do przypisania inwestorowi odpowiedzialności względem powoda za dochodzone roszczenia. Sądy przyjęły, że pozwany nie kwestionował w terminie określonym w art. 563 k.c. należytego wykonania robót budowlanych.

Dochodzone roszczenie stanowi dalszą część wynagrodzenia należnego za roboty wykonane w okresie od czerwca do grudnia 2014 r.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy nie dokonał wystarczająco wnikliwej analizy przedmiotowej umowy o roboty budowlane. Do oddalenia powództwa bowiem wystarczająca była już sama okoliczność braku wystawienia przez powódkę faktury za wykonane prace, do czego była zobowiązana na mocy zawartej umowy. Sąd drugiej instancji wskazał, że przedłożone przez powódkę liczne

dokumenty, nie stanowią protokołów odbioru, nie zostały sporządzone na drukach, jakie strony stosowały w procesie inwestycyjnym. Sąd Apelacyjny dodatkowo ustalił, że protokół odbioru i warunki jego sporządzenia zostały szczegółowo określone w umowie łączącej strony (§ 8 ust. 1 i 2).

W ocenie Sądu drugiej instancji nie można zgodzić się z Sądem pierwszej instancji, że powodowa spółka wykazała wykonanie robót. Podkreślił, że Sąd Okręgowy zaniechał także analizy treści zawezwania do próby ugodowej. Sąd Apelacyjny zważył, że poza przedłożeniem ww. dokumentów prywatnych strona powodowa nie wykazała żadnej inicjatywy dowodowej, która prowadzić by mogła do ustalenia, że roboty zostały przez nią faktycznie wykonane i nastąpił ich odbiór z zachowaniem procedur przyjętych w umowie.

Powyższe orzeczenie zaskarżyła skargą kasacyjną powódka, zarzucając naruszenie:

1. prawa materialnego, tj.: art. 647¹ § 1 (poprzednio art. 647¹ § 5) w zw. z art. 462, art. 563 oraz art. 120 § 1 *in fine* k.c. i postanowieniami § 12 ust. 3 umowy z 27 marca 2013 r. przez uznanie przez Sąd drugiej instancji, że powstanie tytułu prawnego do wynagrodzenia podwykonawcy względem inwestora uzależnione jest od wystawienia przez podwykonawcę faktur VAT wykonawcy, a nie od stwierdzenia wykonania świadczenia charakterystycznego opisanego w treści art. 647¹ § 1 k.c.;

2. prawa materialnego, tj.: art. 647¹ § 1 (poprzednio art. 647¹ § 5) w zw. z art. 379 § 2 i art. 654 k.c. oraz postanowieniami § 12 ust. 3 umowy z 27 marca 2013 r., a także z art. 353¹, art. 65 § 1 i 2, art. 74 § 4 i art. 78 k.c. przez uznanie, że mimo odstąpienia od umowy powód musiał wylegitymować się dla wystawienia faktury VAT protokołem odbioru robót zgodnie z dokumentacją projektową, sporządzonym na formularzu odbioru stanowiącego załącznik od umowy;

3. prawa materialnego, tj.: art. 6 w zw. z art. 647¹ § 1, art. 462 i art. 563 k.c. przez uznanie, że skarżący nie wykazał wykonania robót na podstawie sporządzonych w toku inwentaryzacji prac dokumentów/protokołów odbioru;

4. przepisów postępowania, tj.: art. 327¹ § 1 pkt 1 i 2 i art. 387 § 2¹ pkt 1 i 2 k.p.c. w związku z okolicznością, że Sąd drugiej instancji odmiennie oceniając dowody przeprowadzone przed Sądem pierwszej instancji, nie opisał w jego treści:

ustalenia faktów, które uznał za udowodnione, nie przedstawił dowodów, na których się oparł i przyczyn dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej;

5. przepisów postępowania, tj. pozbawienie przez Sąd drugiej instancji prawa powódki do obrony przed zarzutami co do braku wykazania dokonania odbioru robót w trybie określonym w § 8 ust. 3 i 4 umowy, gdy zarzut ten został podniesiony jedynie przez Sąd i dopiero w ustnych zasadniczych motywach rozstrzygnięcia oraz w treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku w sytuacji, gdy pozwany nie podnosił takiego zarzutu w toku postępowania przed sądem pierwszej i drugiej instancji, skutkujące nieważnością postępowania przed Sądem drugiej instancji w myśl art. 379 pkt 5 k.p.c.;

6. przepisów postępowania, tj.: art. 316 § 1 w zw. z art. 391 § 1, a także art. 382 i art. 327¹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., w następstwie którego doszło do: pominięcia części materiału zebranego w postępowaniu, braku wyczerpujących ustaleń i dokonania ich z obrazą przytoczonych przepisów, poczynienia odmiennych ustaleń od dokonanych w postępowaniu pierwszoinstancyjnym;

7. przepisów postępowania, tj.: art. 382, art. 217, art. 237 oraz art. 365 k.p.c. przez wydanie orzeczenia sprzecznego, w zakresie oceny faktów i zastosowania prawa, z wyrokami stanowiącymi już uprzednio przedmiot orzekania w sporze między stronami.

We wnioskach skarżąca domagała się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, a w przypadku orzekania co do istoty sprawy, wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie apelacji pozwanego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się uzasadniona.

Zgodnie z art. 387 § 2¹ k.p.c. w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji:

1) wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia może ograniczyć się do stwierdzenia, że sąd drugiej instancji przyjął za własne ustalenia sądu pierwszej

instancji, chyba że sąd drugiej instancji zmienił lub uzupełnił te ustalenia; jeżeli sąd drugiej instancji przeprowadził postępowanie dowodowe lub odmiennie ocenił dowody przeprowadzone przed sądem pierwszej instancji, uzasadnienie powinno także zawierać ustalenie faktów, które sąd drugiej instancji uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej; 2) wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa powinno objąć ocenę poszczególnych zarzutów apelacyjnych, a poza tym może ograniczyć się do stwierdzenia, że sąd drugiej instancji przyjął za własne oceny sądu pierwszej instancji.

Powszechnie wskazuje się w judykaturze, że naruszenie przez sąd drugiej instancji zasad sporządzania uzasadnienia orzeczenia (aktualnie uregulowanych w wyczerpujący sposób w art. 387 § 2¹ k.p.c.) jedynie wyjątkowo może stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną, co ma miejsce, gdy skutek uchybienia wymaganiami stawianym uzasadnieniu zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej (zob. postanowienie SN z 28 grudnia 2023 r., I CSK 5766/22, i wyrok SN z 16 marca 2023 r., II NSKP 1/23, OSNKN 2023, nr 2, poz. 11).

Spoczywający na sądzie drugiej instancji obowiązek rozpoznania zarzutów apelacyjnych modyfikuje w odpowiedni sposób wymogi uzasadnienia wyroków sądu drugiej instancji. Zgodnie z art. 387 § 2¹ pkt 2 k.p.c. wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku sądu drugiej instancji powinno obejmować ocenę poszczególnych zarzutów apelacyjnych. Ocena zarzutów apelacyjnych powinna być zatem nie tylko przeprowadzona przez sąd drugiej instancji, lecz także odpowiednio omówiona w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji (zob. wyrok SN z 16 grudnia 2022 r., II CSKP 625/22).

W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny wydał wyrok reformatoryjny, podważając zarówno ocenę dowodów dokonaną przez Sąd *a quo*, jak i poczynione ustalenia faktyczne. Jednocześnie Sąd drugiej instancji poczynił dodatkowe ustalenia faktyczne.

Jednakże Sąd *ad quem* nie wypowiedział się w żaden sposób, które z ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego akceptuje, a których nie. W okolicznościach sprawy Sąd drugiej instancji w zasadzie powinien dokonać własnych ustaleń faktycznych,

skoro odmiennie ocenił dowody przeprowadzone przed Sądem pierwszej instancji. Ponadto Sąd Apelacyjny nie wskazał dowodów, którym nie dał wiary i przyczyn takiej oceny.

Sąd drugiej instancji nie wyjaśnił również podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa, obejmującej ocenę poszczególnych zarzutów apelacyjnych. Nie ograniczył się także do stwierdzenia, co przy wyroku zmieniającym byłoby dosyć trudne, że przyjął za własne oceny prawne Sądu pierwszej instancji. Uzasadnienie zaskarżonego wyroku wymienia tylko art. 386 § 1 k.p.c. i przepisy stanowiące podstawę orzeczenia o kosztach procesu.

W rezultacie uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego nie pozwala stwierdzić, że zostały rozpoznane podniesione w apelacji zarzuty. Nie można określić konkretnych dowodów, na których Sąd drugiej instancji się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej. W istocie brak jest ustalonej podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, co uniemożliwia ocenę prawidłowości zastosowania prawa materialnego. Na tym polu dodatkową przeszkodą jest niewskazanie podstawy prawnej wyroku. W konsekwencji tych uchybień zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej.

W związku z powyższym dokonanie oceny pozostałych zarzutów skargi kasacyjnej jest zarówno niemożliwe, jak i przedwczesne.

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 i art. 108 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.

[ał]

[SOP]